

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ
Проректор по образовательной деятельности КФУ
Проф. Д.А. Таюрский

» _____ 20__ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Татарская литература начала XX века Б1.В.ОД.17.4

Направление подготовки: 44.03.01 - Педагогическое образование

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: заочное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Гилязов Т.Ш.

Рецензент(ы):

Сайфулина Ф.С.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Сайфулина Ф. С.

Протокол заседания кафедры No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая):

Протокол заседания УМК No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Регистрационный No 9023271319

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Гилязов Т.Ш. кафедра татарской литературы Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая, Tagir.Gilazov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины "История татарской литературы начала XX века" являются ознакомление с произведениями писателей начала XX века, хронологией их жизни и творчества, дать представление о направлении творческой эволюции татарских авторов, об особенностях поэтики и проблематики их наиболее значительных произведений, их отношений к различным художественным системам, а также о динамике развития национальной литературы, основных литературных направлениях, школах.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ОД.17 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.01 Педагогическое образование и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 3 курсе, 5, 6 семестры.

Данная учебная дисциплина входит в раздел "Б.3. Профессиональный цикл. Базовая часть". ФГОС-3 по направлению подготовки ВПО 050100.62 - Педагогическое образование.

Для изучения дисциплины необходимы компетенции, сформированные у обучающихся в результате обучения в средней общеобразовательной школе и в результате освоения дисциплин ООП подготовки бакалавра филологии "Введение в литературоведение", "Татарское устное народное творчество", "Татарская литература до XIX века", "Татарская литература XIX века", "История татарской литературной критики".

Дисциплина относится к системе дисциплин профессионального цикла, ориентированных на диахронное и синхронное изучение истории татарской литературы. Данная дисциплина предваряет циклы дисциплины профилизации (Педагогическое образование (Родной (татарский) язык и литература), учебную практику и производственную практику по направлению

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ок-1	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
ок-6	стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
пк-1	способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории татарской литературы, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии
пк-5	способность применять полученные знания в области теории и истории основоизучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности
пк-7	владение навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания; знание основных библиографических источников и поисковых систем
пк-9	способность к проведению учебных занятий и внеклассной работы по языку и литературе в общеобразовательных учреждениях и образовательных учреждениях среднего профессионального образования

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- основные положения и концепции татарской литературы начала XX века, ее истоки, закономерности и тенденции ее развития, теоретические данные о предмете, специфике, о жанрах художественной литературы.
- принципы и приемы оценки литературного творчества с эстетической, социальной, нравственно-этической и других точек зрения,
- основную литературоведческую терминологию, касающуюся природы художественной литературы и литературного процесса.

2. должен уметь:

- применять полученные знания при оценке и анализе идейно-эстетической и художественной ценности литературного произведения.
- истолковать и оценить произведения литературы с точки зрения художественности и задач современности (в т.ч. насущных проблем общественной и духовной жизни),
- проводить сопоставительный анализ художественных текстов с учетом жанровых традиций, различных литературных направлений, а также лингвистический анализ текстов с учетом их стилистической принадлежности,
- пользоваться научной, учебно-методической, справочной литературой.

3. должен владеть:

- владеть основными методами и приемами оценки и анализа литературного процесса
- владеть культурой мышления;
- навыками и методиками научного анализа текста,
- основными литературоведческими и лингвистическими терминами,
- навыками самостоятельной практической деятельности в различных областях литературоведения

- владеть навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания;
- владеть навыками работы основными библиографическими источниками и поисковыми системами.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

В результате освоения дисциплины обучающийся должен:

Знать: основные положения и концепции в области теории и истории литературы; теории филологического анализа; иметь представление об истории, современном состоянии и перспективах развития литературоведческой науки.

Уметь: применять полученные знания и навыки в области теории и истории татарской литературы в научно-исследовательской и других видах деятельности, уметь проводить сопоставительный анализ художественных текстов с учетом жанровых традиций, различных литературных направлений и течений, а также лингвистический анализ текстов с учетом их стилистической принадлежности.

Владеть: основными методами и приемами исследовательской и практической работы в области теории и истории татарской литературы, а также основными литературоведческими терминами и понятиями.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: отсутствует в 5 семестре; экзамен в 6 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи- ческие занятия	Лабора- торные работы	
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1	2	0	0	Письменное домашнее задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи- ческие занятия	Лабора- торные работы	
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	2	1	2	0	Реферат
3.	Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.	5	1	1	2	0	Тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	6	2	0	2	0	Эссе
.	Тема . Итоговая форма контроля	6		0	0	0	Экзамен
	Итого			4	6	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема: Кереш. Ижтимагый-сәяси атмосфера һәм мәдәни хәл. Әдәби юнәлеш, стиль һәм агымнар. Мең елдан артык тарихы булган татар сүз сәнгате үсешендә XX гасыр башы татар әдәбияты. Аның хронологик чикләре. XX гасыр башында илдәге тарихи вакыйгалар, ижтимагый-сәяси хәл. Беренче рус инкыйлабы, татар әдәбияты үсеше өчен ул тудырган алшартлар. Чор әдәбиятында XIX йөз татар әдәбияты реалистик традицияләренәң ижади үстөрелеше, төнкыйди (социаль) реализмга күчеше. Романтизм, аның ике тибы. Рус-Аурупа әдәби багланышлары. Татар әдипләре ижатларында модернистик агымнар сыналшы.

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Тема 3. XX гасыр башында милли проза. Гаяз Исхакий ижаты. 1917 елларга кадәр татар прозасының үсеш баскычлары аерып чыгарыла. Үсеш этапларының идея-эстетик үзенчәлекләре асызыклана, күренекле язучылар турында мәглүмат бирелә. XX гасыр башында яңа татар прозасына нигез салган күренекле язучы Гаяз Исхакий томыш һәм ижат биографиясе хакында күзаллау тудырыла. Фатих Әмирхан (1886-1926) ижаты Талантлы әдип, төнкыйтьче, публицист, журналист һәм жәмәгать эшлеклесе. Ф.Әмирханның тормыш юлы, рухи һәм физик ныклыгы. Аның журналистлык һәм публицистик эшчәнлеге. Ф.Әмирханның милли әдәбиятны яңа баскычка күтәрүгә керткән өлеше. Эпик һәм драма төрендә эшчәнлеге. Әдип ижатында гәүдәләнгән темалар, үткәрелгән төп фикерләр һәм идеяләр. Әмирхан каләме тарафыннан классик сатирик әсәрләр тудырылу. Әдип ижатында әдәби юнәлеш, стиль төрлеләге, аларның синтезы күзәтелү, бу юнәлештә кызыклы тәжрибәләр ясалы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема: XX гасыр башы татар прозасы. 1. XX йөз башында татар прозасының яңа күтөрелеше. Аның социокультурологик жирлеге. 2. Г.Исхакий ижаты яңа реалистик прозасына нигез салучы. Әдип рухи мирасында яктыртылган ижтимагый һәм милли мәсьәләләр. 3. Ф.Әмирхан әдәби эшчәнлегендә сурәтләнгән темалар һәм язучы әсәрләренәң сәнгати матурлыгы. 4. Г.Ибраһимовның Яшь йөрәкләр романында романтизм сыйфатларының чагылышы. 5. Ш.Камал хикәяләрендә кеше бәхете темасының яктыртылышы. Әдип әсәрләренәң сәнгатьчә эшләнеше.

Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Тема: XX гасыр башы татар поэзиясе XX йөз башы милли шигъриятенң хронологик чикләре һәм үсеш этаплары (1905-1911; 1912-1917). Беренче рус инкыйлабы елларында татар поэзиясендә күзәтелгән сыйфади үзгәрешләрнең социаль һәм әдәби сәбәпләре. М.Гафури (1880-1934), Н.Думаи (1883-1933), С.Рәмиев (1880-1926), М.Укмасы (1884-1946), З.Бәшири (1888-1966) һ.б. шигъриятендә демократик идеяләрнең чагылышы. Алар ижатында реалистик поэзиянең билгеләре, үзенчәлекләре гәүдәләнгән. Шагыйрьләрне берләштергән яктар. Реакция еллары (1908-1910) шигъриятендә сыйфат үзгәрешләре. Аның сәбәпләре. Поэзиянең идея эчтөлегендә, мотивларында, жанрларында барлыкка килгән яңа тенденцияләр. Габдулла Тукай (1886-1913) ижаты Шагыйрьнең тормыш сукмаклары һәм күпкырлы эшчәнлеген. Тукайны XX гасыр татар поэзиясенен, әдәбиятының үсеш юнәлешен билгеләүче шагыйрь итеп формалаштырган алшартлар. Шагыйрь ижатын чорларга бүлү мәсьәләсе. Тема: Мәжит Гафури (1880-1934) ижаты М.Гафури ? татар-башкорт әдибе, публицист. Аның тәржемәи хәле. XX гасыр башында аның поэзия, проза төрләрендә эшчәнлеген. М.Гафури ? реалист шагыйрь. Аның ижатында тематик байлык һәм жанр төрлелеген. Тема: XX гасыр башында романтик поэзия. XX гасыр башында кеше тормышын сәнгатьчә гәүдәләндерүнең романтик формасы әдәби майданга килә. С.Рәмиев ? шагыйрь, прозаик, драматург, журналист, жәмәгать эшлеклесе.. С.Рәмиев лирикасының йөзен билгеләүче төп сыйфатлар. Шагыйрь ? романтик поэзия вәкиле. Анда романтик эстетика атрибутлары: хатын-кыз, мәхәббәт, табигать культларының чагылышы. Дәрдемәнд (Закир Рәмиев) ? шагыйрь, язучы, тыйнак һәм укымышлы зыялы, милләт хадиме. Ижат юнәлеше һәм ижтимагый-социаль хәленең үзенчәлеген. Шагыйрьлек тавышының төп сыйфатлары: романтизм, фәлсәфи романтизм. Шигъриятенң символизм модернистик агымы белән бәйләнеше. Аның әдәби һәм фәлсәфи тамырлары.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема: XX гасыр башы татар прозасы. 1. XX йөз башында татар прозасының яңа күтәрелеше. Аның социокультурологик жирлеген. 2. Г.Исхакый ижаты яңа реалистик прозасына нигез салучы. Әдип рухи мирасында яктыртылган ижтимагый һәм милли мәсьәләләр. 3. Ф.Әмирхан әдәби эшчәнлегендә сурәтләнгән темалар һәм язучы әсәрләренен сәнгати матурлыгы. 4. Г.Ибраһимовның Яшь йөрәкләр романында романтизм сыйфатларының чагылышы. 5. Ш.Камал хикәяләрендә кеше бәхет темасының яктыртылышы. Әдип әсәрләренен сәнгатьчә эшләнеше. Тема: XX йөз башында милли шигърият 1. XX йөз башында татар поэзиясенен үсеш закончалыклары. 2. Г. Тукай һәм М.Гафури шигъри дөньяларында реалистик поэзиянең яңарышы. 3. С.Рәмиев лирикасының төп сыйфатлары. Лирик герой бирелешен. 4. Дәрдемәнд шигъриятендә фәлсәфи тирәнлек һәм шартлы-романтик образлылык. 5. Ш.Бабич һәм Н.Думаи шигъриятләренен хосусиятләре. .

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема: Гафур Коләхмәтов ижаты. 1. XX өз башында татар драматургиясенен үсеш баскыслары төп сыйфатлары. 2. Г.Коләхмәтов пролетар агым вәкиле. Аның әдәби мирасында пролетар әдәбият үзенчәлекләре. 2. Ике фикер драмасының тема яңалыгы. Давыт күңелендәгә эчке каршылыкның гәүдәләнешен. 3. Драматургның ике сюжет сызыгын колачлаган Яшь гомер драмасы. Әсәрнең конфликт үзенчәлеген. Тема: Г.Камал комедия остасы. 1. Г.Камал ижатында сатираның үсешен, аның социаль жирлеген. Беренче театр комедиясен. Пьесада төп һәм ярдәмче каршылыктар. 2. Әдипнең Банкрот һәм Бүлек өчен комедияләре. Пьесаларда комедиографның чагылдыру өлкәсен; ачы көлү һәм фаш итү объектлары; көлке тудыру алымнары һәм чаралары. 3. Безнең шәһәрнең серләре комедиясен, сюжет һәм композиция үзенчәлеген.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

№	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1	подготовка домашнего задания	4	домашнее задание
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	2	подготовка к реферату	14	реферат
3.	Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.	5	1	подготовка к тестированию	10	тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	6	2	подготовка к эссе	61	эссе
	Итого				89	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, практические занятия, контрольные работы, коллоквиумы, самостоятельные работы, научно-исследовательские работы, творческие работы, курсовые работы.

При проведении занятий используются активные и интерактивные формы занятий (компьютерные симуляции, деловые и ролевые игры, проектные методики, мозговой штурм, разбор конкретных ситуаций) в сочетании с внеаудиторной работой.

В рамках учебного курса предусматриваются встречи с ведущими учеными литературоведами по истории татарской литературы начала XX века, посещение литературных музеев г.Казани и РТ, отдела редких книг и рукописей научной библиотеки КФУ им. Н.Лобачевского и архивов РТ.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

домашнее задание , примерные вопросы:

1. XIX-XX гасыр чикләрендә татар әдәбиятында кеше, аның яшәешен гәүдәләндерүнең нинди яңа формалары, алымнары сынала башлый? 2. Реалистик, романтик һәм модернистик ижат юнәлешләренең сурәтләү объектларын билгеләгез. 3. Реалистик, романтик, модернистик алымнарда пейзаж, табигать образларының вазифаларын һәм алар арасындагы аермаларны күрсәтегез. 4. XIX йөз башы татар әдәбияты һәм модернистик агымнар? дигән темага диспут-өңгәмә оештырыгыз. 5. XX йөз башы татар әдәбиятының яңарышында нинди тарихи һәм мәдәни вакыйгалар зур роль уйнай? 6. Вакытлы матбугатның барлыкка килүе милли әдәбият үсешенә нинди мөмкинлекләр ача? 7. Татар профессиональ театрының тууы милли драматургиягә нинди сыйфади үзгәрешләр алып килә? 8. Татар әдәбияты үсешендә һәм яңарышында әдәбият тәнкыйть нинди роль уйнай?

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

реферат , примерные темы:

Реферат темалары 1. Г. Тукай шигъриятендә Туган ил, Ватан темасы. 2. Г. Тукайның Беренче рус инкыйлабы еллары шигъриятендә социаль мотивлар. 3. Тукай шигъриятендә милләт мотивы. 4. Г. Тукай шигъриятендә сатирик рухани портреты. 5. Г. Тукай шигъриятендә дини мотивлар. 6. М. Фәйзи драматургиясендә хис култы 7. Ф. Әмирханның "Яшьләр" драмасында татар тормышын үзгәртеп кору мәсьәләсе. 8. Ф. Әмирханның "Фәтхулла хәзрәт" повестенда дин, эхлак, тәрбия мәсьәләләре. 9. Ф. Әмирханның "Кадерле минутлар" хикәясендә мөхәббәт темасының гәүдәләнешә. 10. Ф. Әмирханның "Хатын-кызлары" циклында Зөһрә кыз образы. 11. Ф. Әмирхан ижатында хатын-кыз портреты. 12. Г. Камалның "Бүләк өчен" пьесасында комик хәл һәм ситуацияләр. 13. Г. Камалның "Беренче театр" комедиясендә типлар. 14. Г. Ибраһимовның "Диңгездә" хикәясендә фәлсәфи мәсьәләләр. 15. Г. Ибраһимовның "Яшь йөрәкләр" романында Зыя һәм Мәрҗям образлары. 16. Ш. Камалның "Уяну", "Буранда" хикәяләрендә кеше күңеленең гәүдәләнү үзенчәлекләре. 17. Г. Исхакыйның "Сөннәтче бабай" хикәясендә әдәби детальләр. 18. Г. Исхакыйның "Алдым-бирдем" драмасында конфликт һәм характерлар 19. Н. Думави хикәяләрендә балалар тормышын сурәтләү. 20. Г. Камалның "Банкрот" комедиясендә рухи банкротлык. 21. М. Гафуриның сугыш мотивы гәүдәләнгән шигърьләрендә лирик герой. 22. М. Гафуриның "Ярлылар яки өйдәш хатын" повестенда сурәтдәү алымнары, чаралары.

Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.

тестирование , примерные вопросы:

Ябык Жиңел 1. ?Әдәбият мәйданында хәзер иң шәүкәтле вә иң бөөк урында карт реалист Гаяз өфәнде тора? юлларының авторы: а) Ж.Вәлиди в) Г.Ибраһимов б) Ф.Әмирхан 2. Г.Исхакый гомеренең соңгы көннәрен үткәргән дәүләт: а) Германия б) Төркия в) Финляндия г) Польша 3. ?Тартышуда табарсың син үзеңнең хакыңны!? шигаре Г.Исхакый ижатының кайсы чорына карый? а) мәғрифәтчелек б) ?таңчы?лык в) милләтчелек 4. Ф.Әмирханның рус әдибе И.С.Тургенев ижаты йогынтысында язылган әсәре: а) ?Урталыкта? в) ?Яшьләр? б) ?Тигезсезләр? г) ?Хәят? 5. Г.Ибраһимов иң актив язышкан матбугат органы: а) ?Аң? в) ?Балалар дөнъясы? б) ?Шура? г) ?Мәктәп? Уртача 6. ?Ике йөз елдан соң инкыйраз? әсәренең үзәген тәшкит иткән төп мәсьәлә: а) татар милләтенең инкыйразы б) татарларны урыслаштыру сәясәте в) хатын-кыз азатлыгы г) әдәбият, сәнгать, музыка мәсьәләсе 7. Ф.Әмирхан нинди ижат тибы әдибе? а) реалист в) реалист-романтик б) романтик г) модернистик 8. Ф.Әмирхан ижатында киң яктыртылган тема: а) мәхәббәт темасы в) тарихи тема б) яшьләр темасы г) сыйнфый көрәш вакыйгалары 9. Г.Ибраһимовның кайсы каһарманын Г.Исхакыйның мәхдүме (?Тормышмы бу??) белән бер рәткә куярга мөмкин булыр иде? а) Сабир г) Жәмил б) Сәлим д) Тимри в) Садык 10. ?Акчарлаklar? (Ш.Камал) повестендагы ?акчарлаklar? образының (троплар) төре: а) эпитет г) метафора б) сынландыру д) аллегория в) метонимия Авыр 11. Төп геройның эш-гамәлләрен бәяләүче буларак Зәһрә кыз мифологик образы килеп кергән Г.Исхакыйның әсәре: а) ?Теләнче кызы? б) ?Тормышмы бу?? в) ?Мәдрәсә җимеше? 12. ?Хәят? повестендагы сюжет вакыты: а) май аеннан алып икенче елның җәенә кадәр б) 16 ел в) өч ел 13. Г.Ибраһимовның ижат концепциясендә кире кагылган мәхәббәт төре: а) әфләтүн г) бала б) ана д) тән в) туганлык е) гомумхалык 14. ?Печән базары, яхуд Яңа Кисекбаш? поэмасын тәнкыйди реализм үрнәге иткән сыйфат: а) вакыйга, хәл-күренешләрнең реаль жирлегә б) типиклаштыру, гомумиләштерү в) чынбарлыкны сурәтләүнең рухи принцибы г) кешенең рухи дөнъясына табигать күренешләренең янәшә куелуы

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

эссе , примерные темы:

1. Кеше бәхете өчен көрәшкә багышланган гомер (Гафур Коләхмәтов драмалары буенча) 2. Хәзерге заманда Мәхәббәт, Вәҗдан һәм Намус.

Итоговая форма контроля

экзамен (в 6 семестре)

Примерные вопросы к итоговой форме контроля

Перечень вопросов для экзамена (экзаменга сораулар):

1. XX йөз башы татар әдәбиятында әдәби тенденция һәм жанр буларак сатира (Шакир Мөхәммәдев "Япон сугышы яки добровольец Батыргали агай", Ф.Әмирхан "Фәтхулла хәзрәт", "Шәфигулла агай" һ.б.).
2. Галиәсгар Камал драматургиясендә конфликт һәм характерлар ("Бәхетсез егет", "Беренче театр", "Банкрот" һ.б.).
3. Г.Исхакыйның октябрьгә кадәрге ижатында мәғрифәтчелек, социаль тигезлек, милли һ.б. мәсьәләләр чагылышы ("Ике йөз елдан соң инкыйраз", "Зиндан", "Зөләйха", "Ул әле өйләнмәгән иде" һ.б.).
4. Г. Исхакыйның мөһажирлек чоры прозасы һәм драматургиясе ("Өйгә таба", "Көз", "Җан Баевич", "Олуг Мөхәммәд").
5. XX йөз башы татар драматургиясендә "яшь гомерне көрәшкә багышлау" концепциясе: Г.Коләхмәтов. "Ике фикер", "Яшь гомер", Ф.Әмирхан. "Яшьләр" һ.б.).
6. Фатих Әмирхан ижатында фикри яңарыш һәм сәнгати үзенчәлекләр ("Хәят", "Тигезсезләр", "Бер харәбәдә" һ.б.).
7. Габдулла Тукайның Җаек чоры тормышы һәм ижаты: ижтимагый-сәясәти карашлары һәм сәнгатьчә фикерләвендәге үзгәрешләр ("И, каләм", "Дусларга бер сүз", "Иттифак хакында", "Государственная думага", "Алтынга каршы", "Теләнче", "Милләткә", "Китмибез", "Бер татар шагыйрәнең сүзләре", "Шүрәле" һ.б.).
8. Габдулла Тукайның Казан чоры ижаты: граждандык һәм күңел лирикасы ("Шагыйрь", "Пәйгамбәр", "Милли моңнар", "Тормыш", "Мәхәббәт", "Сайфия", "Кыйтга", "Хәстә хәле" һ.б.).

9. Г.Тукайның сатирик ижаты, сэнгати алымнар төрлелеге ("Печән базары, яхуд Яңа Кисекбаш", "Пыяла баш", "Сорыкортларга", "Авил халкына ни житми" һ.б.). Тәнкыйди реализм.
10. Дәрдемәнд шигъриятенең яңалыгы. Романтик сурәтлелек һәм символик образлар ("Тал чыбык", "Каләмгә хитаб", "Бүзләрем маналмадым", "Кораб", "Хәят", "Без" һ.б.).
11. Сәгыйть Рәмиев ижатында гыйсьянчылык романтизмының гәүдәләнешә ("Таң вакыты", "Сызла күңлем!", "Дөнъяга", "Мин", "Алданган" һ.б.).
12. Мәжит Гафури ижатында жанр, мотив һәм стиль төрлелеге ("Шатлык шигыре", 1906 елдан 1907 елга васыять, "Яфрак", "Тормыш", "Үзем һәм халкым", "Юктырсың ла Алла", "Кара йөзләр", "Шагыйрьнең алтын приискасында" һ.б.).
13. Нәжип Думавиның әдәби, гыйльми һәм педагогик эшчәнлегә ("Революция заманы", "Жәй дө бетте, көз дө житте", "Сугыш", "Син - кеше", "Бездә жәйге таң", "Мәхәббәт", "Болгар кызы Тойгы туташ", "Кем гаепле", "Карт мөгаллимнәр", "Су кызы" һ.б.).
14. Мирхәйдәр Фәйзи драматургиясе: жанрлар, халык ижатыннан килгән сыйфатлар ("Яшьләр алдатмыйлар", "Кызганыч", "Галиябану").
15. Ш.Камал ижатына хас сыйфатлар: конфликт үзенчәлегә, образлар системасы һәм психологизм ("Уяну", "Буранда", "Сулган гөл", "Бәхет эзләгәндә", "Акчарлаklar").
16. Шәехзадә Бабичның лирикасы һәм юмор-сатирасы ("Халкым өчен", "Бер минут", "Бәнем фәрештәм", "Мандолин", "Тын төн", "Утрау", "Кандала", "Газазил" һ.б.).
17. Г.Ибраһимовның Октябрь инкыйлабына кадәргә ижаты. "Яшь йөрәкләр" әсәрәндә образлар системасы һәм романтик фикерләү хосусиятләре.
18. Сәнгатьчә фикерләү тибы, ижат юнәлешә буларак романтизм.
19. Сәнгатьчә фикерләү тибы, ижат юнәлешә буларак реализм.

Тексты обязательного чтения.

Укылырга тиешле әдәби текстлар

Г.Тукай "Мужик йокысы"; "Дустларга бер сүз"; "Иттифак хакында"; "Сорыкортларга"; "Сайфия"; "Китмибез"; "Милләткә"; "Пыяла баш"; "Милли моңнар"; "Печән базары яхуд Яңа Кисекбаш"; "Жәйге таң хатирәсе"; "Мәхәббәт"; "Өзелгән өмет"; "Өметсезлек"; "Көзгә жыллар"; "Хәстә хәле"; "Кыйтга"; "Ана догасы"; "Таян аллага"; "Шүрәле"; "Су анасы" һ.б.

Г.Исхакый "200 елдан соң инкыйраз"; "Корсак"; "Калуш"; "Зиндан"; "Өч хатын белән тормыш"; "Алдым-бирдем"; "Сөннәтче бабай"; "Татар гакылы"; "Зөләйха"; "Остазбикә"; "Олуг Мөхәммәд"; "Ул әле өйләнмәгән иде" һ.б.

Ф.Әмирхан "Фәтхулла хәзрәт"; "Кадерле минутлар"; "Хәят"; "Сүнгәч"; "Бер хәрабәдә"; "Тигезсезләр"; "Сөембикә"; "Ай өстендә Зәһрә кыз"; "Яшьләр" "Гарәфә кич төшемдә"; "Татар кызы" һ.б.

Г.Ибраһимов "Диңгездә"; "Уты сүнгән жәһәннәм"; "Сөю-сәгадәт"; "Табигать балалары"; "Карт ялчы"; "Яшь йөрәкләр"; "Мәрхүмнең дәфтөрәннән"; "Габдрахман Салихов" һ.б.

Г.Камал "Бәхетсез егет"; "Беренче театр"; "Банкрот"; "Бүлөк өчен"; "Уйнаш" һ.б.

Ш.Камал "Уяну"; "Буранда"; "Сәмруг кош"; "Сулган гөл"; "Козганнар оясында"; "Сукбай"; "Бәхет эзләгәндә"; "Акчарлаklar"; "Курай тавышы"; "Чит илдә"; һ.б.

М.Гафури "Алмашыну"; "Шатлык шигыре"; "Инсаф вә иттифак" "Татар егетенә"; "1906 елдан 1907 елга васыять"; "Базарга чыктым"; "Фитрәт заманы"; "Кыямәт"; "Ул кем?"; "Юктырсың ла, Алла?"; "Яфрак", "Тормыш", "Язмыш", "Хәят юлында", "Яшь кыз", "Янган йөрәк", "Ярлылар яки Өйдәш хатын"; "Хан кызы Алтынчәч"; "Солдат хатыны Хәמידә", "Сарыкны кем ашаган", "Кәжә төкәсә белән көзгә" һ.б.

Дәрдемәнд

(З.Рәмиев) "Кораб"; "Без"; "Жәй үтте"; "Тал чыбык"; "Рәсем"; "Ни газизрәк"; "Син урысмы, татармы?"; "Татар угълы-татармын"; "Бүзләрем маналмадым" һ.б.

С.Рәмиев "Таң вакыты"; "Мин"; "Син"; "Ул"; "Дөнъяга"; "Нәжметдин агай бәйрәме"; "Минем төн"; "Авил"; "Жәмилә"; "Хатыннар галәме"; "Яшә, Зәбәйдә, яшим мин" һ.б.

Ш.Бабич "Газазил"; "Бәхетем"; "Тукай үлгәч"; "Габдулла әфәнде Тукаев"; "Халкым өчен"; "Бәхетсез мин"; "Бәнем фәрештәм"; "Скрипка"; "Тын төн"; "Ике аккош"; "Бер минут"; "Утрау" һ.б.

Г.Коләхмәтов "Яшь гомер" һ.б.

М.Фәйзи "Яшьләр алдатмыйлар"; "Кызганыч" һ.б.

С.Жәләл "Дим буенда" һ.б.

Н.Думаи "Революция заманы"; "Берлек-иттифакъ", "Умарта корты", "Бик дәрест", "Жәй дә бетте, көз дә житте", "Беренче кар", "Тормыш", "Акчарлак", "Мәхәббәт", "Инсан"; "Мәхбүс дустыма"; "Син кеше"; "Сугыш"; "Сугыш тәэссораты"; "Кем гаепле"; "Ике мәхәббәт"; "Су кызы"; "Карт мөгаллимнәр"; "Мортый илә Мукай" һ.б.

К.Тинчурин "Беренче чәчәкләр"; "Соңгы сәлам" һ.б.

Г.Гобәйдуллин "Яшьләр кичәсе"; "Моң"; "Олуг ләгънәт"; "Скрипкачы Хәсәен"; "Чалбар" һ.б.

Ш.Әхмәдиев "Мөгаллим"; "Суга баткан килен"; "Кеше"; "Шагыйрь моңая" һ.б.

Г.Рәхим "Галия", "Көзге хикәя", "Миләүшәләр арасында", "Артист", "Шагыйрь" һ.б.

Темы контрольных работ

6. Ф.Әмирханның "Хәят" повестенда яшь кеше кичерешләрен сурәтләү алымнары.

7. Г.Исхакыйның "Алдым-бирдем" драмасында күтәрелгән проблемалар. Аларның сәнгатьчә хәл ителеше.

8. Г.Тукайның "Тормыш" һәм "... гә (Ядкәр) шигырьләрендә лирик герой.

9. Г.Коләхмәтовның "Яшь гомер" драмасында шәхеснең революциягә мөнәсәбәте мәсьәләсе, аның сәнгатьчә хәл итүдә язучының яңалыгы.

10. Ш.Бабич лирикасында мәхәббәт мотивы.

11. Г.Ибраһимовның "Карт ялчы" хикәясендә Шәһибәк образы.

12. Жаек чоры ижатында Г.Тукайның әдәби-эстетик карашлары ("Мужик йокысы", "Дусларга бер сүз", "Хөррият хакында" һ.б.)

13. Г.Исхакыйның "Остазбикә" хикәясендә хатын-кыз бәхетенәң яктыртылышы.

14. Дәрдемәнднең "Кораб" шигырендә символик образлар.

15. С.Рәмиевнең "Яшә, Зәбәйдә, яшим мин" драмасында хатын-кыз мәсьәләләренең яктыртылышы.

16. С.Жәләлнең "Дим буенда" повестенда романтик шәхесләр язмышын сурәтләү / Рәстәм, Фәридә һ.б.

17. Г.Ибраһимовның "Диңгездә" хикәясендә идея-эстетик үзенчәлекләр.

18. Ф.Әмирханның "Тигезсезләр" драмасында күтәрелгән мәсьәләләр һәм аларның заманча яңгырашы.

19. Ф.Әмирханның "Халык кызлары" циклында милләт язмышы мәсьәләсе.

20. Г.Исхакыйның "Остазбикә" әсәрендә милли хосусиятләренең чагылышы.

21. Ш.Бабичның "Газазил" поэмасы.

22. Г.Тукайның "Өзелгән өмид" шигырендә кичереш образы.

23. С.Рәмиевнең "Таң вакыты" шигырендә лирик герой.

24. Г.Тукайның "Милли моңнар" шигыренә бәя.

25. Г.Тукайның "Пар ат" шигырендә образлар.

26. Г.Тукайның "Бер татар шагыйренең сүзләре" шигырендә шагыйрь һәм халык, шагыйрь һәм милләт проблемасы тирәсендә уйланулар.

27. Г.Тукайның "Өметсезлек" шигырендә лирик герой.

28. Г.Тукай шигырьләрендә сатирик рухани образы.

29. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" хезмәтендә Тукайның 1905-1907 еллар ижат чорына бәя.

30. Г.Тукай һәм Н.Думаи шигъриятендә бердәмлек мотивы.

31. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" китабында Г.Тукай, Дәрдемәнд әсәрләренең теле, еслүбе мәсьәләсе.

32. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" хезмәтендә Дәрдемәнд лирикасының идея-эчтәлегенә мөнәсәбәт.

33. Г.Ибраһимовның "Татар шагыйрьләре" китабында С.Рәмиев лирикасына бәя.

34. Г.Тукайның "Үкенеч" шигырендә лирик герой.
35. М.Гафури ижатында сәяси лирика: идея-эстетик анализ.
36. Г.Ибраһимовның "Яшь йөрәкләр" романында музыка.
37. Г.Ибраһимовның "Сөю-сәгадәт" хикәясендә әфләтүн мәхәббәте.
38. С.Жәләлнең "Дим буенда" повестенда табигать.
39. Ф.Әмирханның "Бер харәбә" хикәясендә сурәтләү алымнары һәм чаралары.
40. С.Сүнчәләй шигъриятенә Г.Тукай йогынтысы.
41. Ш.Әхмәдиев ижатында жанралар төрлелеге.
42. Г.Ибраһимовның "Табигать балалары" хикәясенең поэтикасы.
43. Г.Тукайның инкыйлаб еллары шигъриятендә иҗтимагый, социаль мотивлар.
44. Г.Исхакыйның "Зиндан" повестенда шәхес иреге мәсьәләсе.
45. Г.Исхакыйның "Зиндан" повестенда патша хөкүмәте төрмәләрендәге эчке тәртипләренә сурәтләнешә.
46. Г.Исхакыйның "Остазбикә" повестенда конфликт үзенчәлеге.

7.1. Основная литература:

1. Серафимова, В., Д. История русской литературы XX века: Учебник / В.Д. Серафимова. - М.: НИЦ Инфра-М, 2013. - 540 с.; ISBN 978-5-16-005635-7
<http://znanium.com/bookread2.php?book=346858>
2. Студеникин, М., Т. Методика преподавания истории в русской школе XIX - начала XX в.: Монография / Студеникин М.Т. - М.: МПГУ, 2014. - 236 с.: ISBN 978-5-4263-0184-9;
<http://znanium.com/bookread2.php?book=758121>
3. Гиленсон, Б., А. Русская классика в мировом литературном процессе: XIX - начало XX веков: Учебное пособие / Б.А. Гиленсон. - М.: Вузовский учебник: НИЦ ИНФРА-М, 2014. - 395 с.: ISBN 978-5-9558-0333-3; <http://znanium.com/bookread2.php?book=424710>
4. Янушкевич, А. С. История русской литературы первой трети XIX века [электронный ресурс] : учеб. пособие / А. С. Янушкевич. ? М. : Флинта , 2013. ? 748 с. - ISBN 978-5-9765-1508-6 (Флинта); <http://znanium.com/bookread2.php?book=457260>
5. Есин, А., Б. Психологизм русской классической литературы: Учебное пособие / Есин А.Б., - 4-е изд., (эл.) - М.: Флинта, 2017. - 176 с.: ISBN 978-5-89349-404-4;
<http://znanium.com/bookread2.php?book=465618>

6. Хайруллин, Р. З. Литература народов России : учеб. пособие / под ред. Р.З. Хайруллина, Т.И. Зайцевой. ? М. : ИНФРА-М, 2017. - 397 с. <http://znanium.com/bookread2.php?book=757115>
7. Мисюров, Н. Н. Романтизм и его национальные варианты. Историко-культурный очерк [Электронный ресурс] : учебн. пособие для студентов университета / Н. Н. Мисюров. - 2-е изд., стереотип. - М. : ФЛИНТА, 2011. - 101 с. - ISBN 978-5-9765-1203-0. - <http://znanium.com/bookread2.php?book=406300>
8. Гилязов, Т., Ш. Татарская литература начала XX века. - <http://edu.kpfu.ru/course/view.php?id=829>

7.2. Дополнительная литература:

1. Зинченко, В. Г. Литература и методы ее изучения. Системно-синергетический подход [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. Г. Зинченко, В. Г. Зусман, З. И. Кирнозе. - М.: Флинта : Наука, 2011. - 280 с. <http://znanium.com/bookread.php?book=455178>
2. Сигов, В., К. Русская и зарубежная литература: Учебник / Под ред. Сигова В.К. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2015. - 512 с.: 60x90 1/16. ISBN 978-5-16-010582-6 <http://znanium.com/bookread2.php?book=506894>
3. Есин, А. Б. Литературоведение. Культурология : Избранные труды [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Б. Есин. - 3-е изд., стереотип. - М.: ФЛИНТА : Наука, 2011. - 280 с. - ISBN 978-5-89349-454-9 (Флинта), ISBN 978-5-02-002956-9 (Наука). <http://znanium.com/catalog/product/465628>
4. Сравнительно-историческое литературоведение / Погребная Я.В., - 2-е изд. - М.: Флинта, 2011. - 84 с.: ISBN 978-5-9765-1137-8 <http://znanium.com/catalog/product/409819>
5. Прозоров, В. В. Введение в литературоведение [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. В. Прозоров, Е. Г. Елина. ? М. : Флинта : Наука, 2012. ? 224 с. - ISBN 978-5-9765-1113-2 (Флинта), ISBN 978-5-02-037668-7 (Наука) <http://znanium.com/catalog/product/454576>
6. Эсалнек, А. Я. Основы литературоведения. Анализ художественного произведения [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Я. Эсалнек. - 4-е изд., стереотип. - М.: Флинта, 2012. - 112 с. - ISBN 978-5-89349-335-1. <http://znanium.com/catalog/product/454291>
7. Хайруллин, Р., З. Литература народов России/Хайруллин Р.З. и др. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2016. - 384 с.: 60x90 1/16. - (Высшее образование: Бакалавриат); ISBN 978-5-16-011145-2; <http://znanium.com/bookread2.php?book=514707>
8. Романова, Г. И. Практика анализа литературного произведения (русская классика) [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Г. И. Романова; под ред. проф. Л. В. Чернец. - 3-е изд., стер. - М. : Флинта, 2012. - 256 с. - ISBN 978-5-89349-697-0; <http://znanium.com/bookread2.php?book=456396>
9. Романова, Г. И. Мотив денег в русской литературе XIX в. [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Г. И. Романова. - 2-е изд., стер. - М. : Флинта, 2012. - 213 с. - ISBN 978-5-89349-870-7. - <http://znanium.com/bookread2.php?book=456391>
10. Васильев, В. К. Сюжетная типология русской литературы XI-XX веков (Архетипы русской культуры). От Средневековья к Новому времени [Электронный ресурс] : Монография / В. К. Васильев. - Красноярск : ИПК СФУ, 2009. - 260 с. - ISBN 978-5-7638-1932-8. - <http://znanium.com/bookread2.php?book=441489>

7.3. Интернет-ресурсы:

КНИГОФОНД - knigafund.ru

КФУ - Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского - isl.ksu.ru

Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского Казанского ... - g-egorov.livejournal.com/115591.html

Научная библиотека им.Лобачевского Казанского университета - isl.ksu.ru

Электронная Библиотека КГУ / Каталог Книг - library.ksu.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарская литература начала XX века" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB, audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудование имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КГУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС "БиблиоРоссика" представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Оргтехника, теле- и аудиоаппаратура, виртуальная и электронная библиотека учебно-методической литературы, доступ к сети Интернет.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.01 "Педагогическое образование" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература .

Автор(ы):

Гилязов Т.Ш. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Сайфулина Ф.С. _____

"__" _____ 201__ г.